

перший приклад – ілюстрація літературного правопису, а другий – діалектного), dove – dow, church – chutch, scarce – scace, surpass – suppas, thirsty – thusty, turnips – tunnips, although – aldoe, at home – a-tome, yes – ees, would – ood, woman – oommun; (б) відбувається скорочення: almost – a-mos, asked – ax'd, perhaps – 'haps, because – cos, against – 'ginst, may happen – mayhap, can not – caint, could – cud, did not – dent, had not – hant, must – mus, would – ood, will – ool, shall not – shaint, should – shud, should not – shoon't;

2. відмінною від літературної мови вимовою, що виявляється у: (а) якісному протиставленні одиничних графем: **A – O:** allways – ollis, catch – cotch, cramp – crompt, pant – pont, stamp – stomp, thrash – throsh; **E – A:** enough – anough, errand – arrand, concern – consarn, servant – sarvant; **O – U:** broke – bruck, holliday – hulliday, second – secunt, smoke – smuck, spot – sput, upon – upun, sovereigns – suvrins; **I – U:** thirsty – thusty; **W – R:** arrow – arrar, bellow – bellar, fellow – fellar, morrow – morrar, scrawl – scarlar; **V – W:** verse – warse, vermin – warmin, very – werry, venturesome – wentersome, view – wiew, gave – gawne;

б) якісному протиставленні диграфів, наприклад, were – wor, would – ood, draw – draa, saucy – saacy;

с) якісному та кількісному протиставленні *одиночної графемі - диграфу*, наприклад, do – doe, fine – foine, nice – noice, pride – proide, ridghts – roights, smile – smoile, time – toime, while – whoile, another – another, other – oather, часто в поєднанні з опущенням невимовних літер, наприклад, will – ool, cold – coad, morning – moarn, sold – soad; *диграфа - одиночної графемі:* been – bin, breeches – britches, feet – fit, sheep – ship, seed – sid, seen – sin.

Як бачимо діалектна писемність базується на цих самих графічних принципах, що і літературна мова, але відмінною рисою правопису є фонематичність, тенденція до скорочення та спрощення.

Перспективи подальших досліджень: результати даного дослідження можуть бути використані при вивченні традицій нелітературного написання інших діалектів і варіантів англійської мови.

Література

Бубенникова О. А. Английские диалекты в современную эпоху / О. А. Бубенникова // Вестник МГУ, Сер. 19 : Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 1998. – №2. – С. 77–87. Расторгуева Т.А. История английского языка: Учебник / Т.А. Расторгуева. – 2-е изд. – М. : Астрель, 2002. – 352 с. – На англ. яз. Charnock R.S. A glossary of the Essex dialect. – London : Trubner & Co., Ludgate Hill, 1880. – 100 p. Kenneth I. H. Written dialects n Spelling Reforms : History n Alternatives / Ives H. Kenneth. – Chicago IL : Progressive publisher, 1979. – 44 p. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.spellingsociety.org/journals/books/dialects.pdf>. Petyt K. M. The Study of Dialect: An Introduction to Dialectology / K. M. Petyt – Boulder : Westview Press, 1980. – 235 p. Skeat W. W. English Dialects. From the Eighth Century to the Present Day / W. W. Skeat. – Cambridge : Cambridge University Press, 1912. – 132 p.

УДК: 81' 271' 23: 124.5

МАКЕДОНОВА О.Д.

(Запорізький національний університет)

КАТЕГОРІЯ “ЦІННІСТЬ” У ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ ВИСВІТЛЕННІ

Стаття присвячена аналізу категорії «цінність», а саме проблемі змісту і типології цінностей. Уточнюється зміст поняття, розглядаються фактори, які ускладнюють упорядкування цінностей і надається класифікація у вигляді пірамідальної ієрархії за принципом позачерговості.

Ключові слова: цінність, культурні цінності, етнічна картина світу.

Македонова О.Д. Категория “ценность” в лингвокультурологическом освещении. Статья посвящена анализу категории «ценность», а именно проблеме содержания и типологии ценностей. Уточняется содержание понятия, рассматриваются факторы, которые усложняют типологизацию ценностей и представляется классификация в виде пирамидальной иерархии по принципу первоочередности.

Ключевые слова: ценность, культурные ценности, этническая картина мира.

Makedonova O.D. Category “Value” in Lingvoculturological Interpretation. This article focuses on the category “value”, a problem of the meaning and values typology. We specify content of the definition, study factors which complicate values ordering and represent a classification in the form of the pyramidal hierarchy according to the first priority principle.

Key words: value, cultural values, ethnic world representation

Проблема ціннісного виміру культури пов’язує різні наукові парадигми сучасної лінгвістики. Її актуальність дає можливість науковцям вести пошуки в тих галузях лінгвістичної науки, де перетинаються інтереси культурології, антропології, соціології. Так, можна виділити таку

міждисциплінарну галузь, як лінгвокультурологія. У процесі дослідження цієї науки виділяють різні підходи до її вивчення, зокрема, описовий, інформаційний, духовний, нормативний, ціннісний тощо [Маслова 2001, с.9]. У нашій статті ми дотримуємося ціннісного підходу до аналізу особливостей взаємодії мови і культури. Цей підхід, на нашу думку, визнає існування системи цінностей, яка лежить в основі стереотипів поведінки представників певної етнічної групи. Цінності, в свою чергу, в опосередкованому вигляді фіксуються у змісті мовних одиниць і можуть бути виявлені у результаті застосування методів лінгвістичного аналізу.

Зазначимо, що категорія «цінність» є центральним поняттям лінгвокультурології, а також аксіології, як філософського вчення про природу цінностей і про структуру ціннісного світу. Більш того, вона є основною одиницею мовної і етнічної картини світу, що пов'язано з тлумаченням поняття культури як сукупності всіх цінностей, створених людством. Тим самим цінності виступають безпосереднім об'єктом лінгвокультурологічного аналізу. Абстрактність і певна імпліцитність мовного відбиття цінностей примушують науковців звернутися до цілого комплексу гуманітарних наук, щоб дослідити дану категорію.

Враховуючи багатоаспектність змісту цієї категорії, у лінгвокультурології відсутнє однозначне визначення поняття «цінність», недостатньо висвітлена роль цінностей по відношенню до мови і культури, що і обумовило **актуальність** даної статті. **Метою** статті постає розкриття змісту категорії «цінність». Для досягнення поставленої мети вирішуються **завдання**: а) уточнення змісту поняття категорії «цінність» і її функцій; б) вироблення таксономічної характеристики категорії «цінність».

У науковій практиці категорію «цінність» вважають однією з найскладніших, оскільки цінності детермінують процес пізнання людиною навколишнього світу і здійснюють регуляцію психологічної поведінки людини у соціальному середовищі. Вчені зазначають, що цінність являє собою фіксовану у людській свідомості характеристику відношення людини до об'єкту [«Своє» і «чуже» 2003, с.120]. Одним з перших серед етнологів більш конкретне визначення поняття «цінність» дає К. Клакхон, який зазначає, що «цінності – це свідоме або несвідоме, характерне для індивіда або групи індивідів уявлення про щось бажане, що визначає набір цілей (індивідуальних або групових) з урахуванням можливих засобів і способів дії». Пізніше Фл.Клакхон і Ф. Стродбек визначають цінності як складні, згруповані певним чином категорії, які задають направленість різним мотивам людського мислення і діяльності [Клакхон 1998, с.280].

Вчені зазначають, що ціннісні категорії утворюються у свідомості людини у процесі когнітивної діяльності. Вивчаючи дійсність, людина визначає для себе істотне і неістотне, формує своє відношення до світу. Таким чином, ціннісні орієнтири виникають не тільки на основі доступних знань й інформації, але й власного життєвого досвіду людини, вони являють собою особистісно-забарвлене відношення до світу [Гуревич 1995, с.120].

Щодо природи цінностей, то у науковців до цього часу також немає єдиної думки. З одного боку, визнається зв'язок цінностей з реальними предметами дійсності, але одночасно заперечується безпосередня залежність цінностей від цієї дійсності і можливість досягнути їх досвідом або у процесі логічного мислення [Клакхон 1998 с.175]. Деякі вчені підкреслюють зв'язок цінностей з задоволенням людських потреб, більш того, розглядають цінності як засіб задоволення потреб [Каган 1996, с.326].

Інші зазначають, що цінності приписуються «світу як притаманне» і в той же час вони перебувають «якби поза ним» [Арутюнова 1999, с.131]. Невизначений статус цінностей дозволяє припустити, що, виходячи зі своєї природи, вони покликані виконувати *репрезентативну* функцію, яка позначає відношення людини до предметів і явищ дійсності, їх значимість для людини; *орієнтуючу* функцію, яка у свідомості людей виконує роль повсякденних орієнтирів у соціальній діяльності; *регулюючу*, яка пропонує людині дії, тип поведінки, притаманний у певному суспільстві, направляючи тим самим її діяльність [Арутюнова 1988 с.60; Маслова 2001, с.50]. Ми розуміємо **цінність** як об'єкт, матеріальний чи ідеальний, що має позитивну значимість для суб'єкта (індивіда, групи, спільноти, етносу), задовольняє його потреби, цілі і інтереси.

Цінність є також базовою категорією при побудові картини світу, а система культурних цінностей певної лінгво-культурної спільноти формує етнічну картину світу, яка виділяється у мовній картині і основою якої є моральні й етичні норми і правила, тоді як етнічній картині світу, як складному ментально-психологічному утворенню, притаманні найбільш суттєві для певної культури смисли, ціннісні доміанти, сукупність яких утворює особливий тип культури, який фіксується і зберігається у мові [Карасик 1996, с.5]. Тому, кожна нація володіє своїм власним, неповторним набором культурних цінностей, і саме вони відображають мовне втілення національного характеру.

Що стосується класифікації цінностей, то у лінгвістів також немає єдиної думки, зважаючи на те, що для сучасного відкритого суспільства характерна «ціннісна мобільність», тобто постійний рух ціннісних категорій, їх динаміка. Б.С. Єрасов пропонує класифікацію, відповідно якій виділяються наступні види цінностей: *вітальні* (життя, здоров'я, безпека, добробут, спокій, бадьорість, витривалість, якість життя, природне середовище); *соціальні* (працелюбство, багатство, робота, сім'я, соціальна рівність, особиста незалежність, професіоналізм, активна участь у суспільному житті, орієнтованість на майбутнє); *політичні* (свобода слова, громадянська свобода, достойний керманіч, законність, порядок, конституція, громадянський мир); *моральні* (добро, злагода, любов, дружба, честь, чесність, порядність, вірність, взаємодопомога, справедливість, повага до старших і любов до дітей); *релігійні* (Бог, божий закон, віра, спасіння, благодать, ритуал); *естетичні* (краса, стиль, гармонія, традиція, культурна самобутність) [Єрасов 2000, с.65].

Запропонована класифікація є повною і розглядає майже всі аспекти життя людини, але не розглядає *ієрархію цінностей* у особистісній ціннісній шкалі людини, тобто ознаку важливості і першочерговості. Інша класифікація В.І. Поліщука, в якій виділяється й ієрархія, перше місце займають *вітальні* цінності (житло, їжа, одяг, гігієна, комфорт). Наступними є *духовні* цінності (наука, мистецтво, принципи правління економікою, політикою) і *моральні* цінності (визнання цінності особистості як невід'ємної гідності людини [Полішук 1999, с.148].

Як видно, подані класифікації базуються на різних підходах, проте, на нашу думку, вони не враховують культурні цінності, аналіз яких є релевантним для нашої статті. Тому розглянемо іншу класифікацію, яка підкреслює існування нескінченної кількості культурних цінностей, що формуються у різних сферах діяльності людини. Цінності, які класифікуються, таким чином, можуть бути поділені за наступними принципами: **а) за змістом** – *цінності науки* (істина, знання, закон), *цінності моралі* (добро, благо, любов, щастя, совість, борг), *естетичні цінності* (краса, гармонія), *релігійні цінності* (Бог, віра, покаєння); **б) за ступенем розповсюдженості** – *масові*, тобто ті, що пропагандуються і використовуються масовою культурою, *елітарні*, які характеризують країну, націю, окремих народ у культурному контексті світової цивілізації, *субкультурні*, які характеризуються певними особливостями культурних образів, негативно-адаптованих норм і цінностей традиційної культури, певної манери поведінки, сленгу; **в) за соціальною характеристикою носіїв** – *індивідуальні, групові, класові, національні, загальнолюдські* [Хоруженко 1997, с.116].

Наведена класифікація дозволяє чітко співвіднести систему цінностей з характерними для сучасного суспільства культурними настроями, з діяльністю засобів масової інформації, з масовою культурою. Отже, можна констатувати, що складність класифікації цінностей обумовлена їх значною розгалуженістю. До того ж, одна і та ж цінність може відбивати різні аспекти діяльності і поведінки людини. Крім того, цінності, як і будь яке явище соціокультурної реальності, динамічні за своєю природою і чітко реагують на зміни часового культурного простору.

Все ж таки, сукупність цінностей, що існує у свідомості людини, може бути певним чином упорядкованою у систему, яку, на нашу думку, потрібно представити у вигляді пірамідальної ієрархії за значимістю цінностей: від базових в основі піраміди до менш значимих. Виходячи з існуючих класифікацій, ми пропонуємо ієрархію з чотирьох основних рівнів. Погоджуючись з більшістю вчених, базовими ми визначаємо *біологічні* цінності (якість життя, емоційна і фізична безпека, комфорт, гармонія, насолода, свобода). Другий рівень становлять *соціальні* цінності (приналежність до суспільства, соціальний статус, сім'я, успіх, визнання, багатство, соціальна і гендерна рівність).

Наступним рівнем ми визначаємо *особистісні* цінності (впевненість у собі, особистий розвиток, самореалізація, орієнтація на майбутнє, досягнення цілей, молодість, дружба, любов, влада, активність). І найвищий рівень це *культурні* цінності, які в свою чергу ми поділяємо на *моральні* (добро, благо, совість, чесність, повага до старших, любов до дітей, взаємодопомога, честь, порядок, піклування), *релігійні, політичні* (свобода слова і вибору, громадянський мир, конституція) і *естетичні* (стиль, ідеал, краса, традиція, новизна, престиж, мода).

Необхідно відмітити, що у лінгвокультурологічному аспекті не можна говорити про єдину систему цінностей, що співпадала б в усіх деталях з ієрархією цінностей для всіх людей, які навіть розмовляють однією мовою. Існують домінуючі ціннісні орієнтації, детерміновані національно-культурними традиціями [Караулов 1987, с.37]. До того ж, існують певні цінності, які притаманні кожному соціуму незалежно від національної та расово-етнічної ідентифікації: добро, справедливість, працьовитість і ін.

У якості **висновків** зазначимо, що категорія «цінність» є основною категорією

лінгвокультурології, до того ж однією з найскладніших, оскільки цінності детермінують процес пізнання людиною оточуючого світу і здійснюють регуляцію психологічної поведінки людини у соціальному середовищі. Керуючись ціннісним підходом до аналізу цього поняття, ми визначаємо цінність як об'єкт, матеріальний чи ідеальний, що має позитивну значимість для суб'єкта (індивіда, групи, спільноти, етносу), задовольняє його потреби, цілі і інтереси. Щодо класифікації цінностей, то складність цього питання обумовлена тим, по-перше, що цінності мають «мобільний характер», і як будь-яке явище соціокультурної реальності мають свою динаміку і чітко реагують на зміни часового культурного простору; по-друге, характеризуються розгалуженою системою, що ускладнює їх класифікацію. Але, все ж таки, класифікувати цінності представляється можливим за принципом їх першочерговості, тобто значимості від основних до менш домінуючих.

У **перспективі** ми досліджуватимемо лінгвокультурологічні характеристики культурних цінностей американської нації. Крім того, актуальним є дослідження вербалізації культурних цінностей американського суспільства у англійському дискурсі, зокрема рекламному.

Література

- Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека. М.: "Языки русской культуры", 1999. - 896с. Арутюнова Н.Д. Типы языковых значений. Оценка, событие, факт. М.: Наука, 1988.-340с. Гуревич П.С. Философия культуры. М.: Аспект Пресс, 1995.- 288с. Ерасов Б.С. Социальная культурология: Учебник для студентов высших учебных заведений. — Издание третье, 1 доп. и перераб. - М.: Аспект Пресс, 2000. - 591с. Каган С.С. Философия культуры.- СПб.: Петрополис, 1996.- 416с. Карасик В.И. Культурные доминанты в языке // Языковая личность: культурные концепты: Сб. науч. тр./ ВГПУ, ПМПУ.- Волгоград - Архангельск: Перемена, 1996.-С.3-16. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. - М.: Наука, 1987. - 262с. Клакхон К.К.М. Зеркало для человека. Введение в антропологию./ К.К.М. Клакхон / Перевод с английского под редакцией Панченко А.А. - С.- Пб.: Евразия, 1998.- 352с. Маслова В.А. Лингвокультурология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. - М.: Издательский центр «Академия», 2001. - 208с. Полищук В.И. Культурология.- М.: Гардарики, 1999.- 446с. Своё" и "чужое": Межкультурные коммуникации в полипарагматическом аспекте: Коллектив моногр. / Под ред. Л.А. Шкатовой; Челябин. гос. ун-т. Челябинск, 2003.-185 с. Хоруженко К. М. Культурология: Энцикл. слов. Ростов н/Д, 1997. - С. 640. Kluckhohn C. Values and Value Orientations in the Theory of Action – an Exploration in Definition and Classification // Toward General Theory of Action. Eds: Parnson T. Shils E., Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1951. - P.388-433. Searle J. Speech acts. An essay in philosophy of language. – Cambridge University Press (Mass.), 1976. - 203 p.

УДК [811.111:39]:821.72-1+811.111:1

МАЛЯРЕНКО І.О.

(Херсонський державний університет)

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТНОРЕАЛІЙ В АВСТРАЛІЙСЬКИХ ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТАХ

У статті узагальнено основні напрями вивчення етнореалій, запропоновано інтегрований підхід до їх дослідження. Опрацьовано методику аналізу етнореалій й окреслено алгоритм їх комплексного дослідження в австралійських поетичних текстах. Особливу увагу приділено виокремленню етноархетипів, запропоновано низку когнітивних операцій архетипного аналізу.

Ключові слова: етнореалія, етноконцепт, етнокультурний словесно-поетичний образ, етноархетип, концептуальна метафора

Малыренко И.А. Методология исследования этнореалий в австралийских поэтических текстах. В статье обобщены основные направления изучения этнореалий, предложен интегрированный подход к их исследованию. Обработана методика анализа этнореалий и структурирован алгоритм их комплексного исследования в австралийских поэтических текстах. Особое внимание уделяется выявлению этноархетипов, предлагается ряд когнитивных операций архетипного анализа.

Ключевые слова: этнореалия, этноконцепт, этнокультурный словесно-поэтический образ, этноархетип, концептуальная метафора

Malyarenko I.O. A methodology to analyze the ethnic realia in the Australian poetic texts. The paper generalizes the main trends the ethnic realia are studied, the integral approach of their investigation is offered. The methods of their analysis are outlined and the algorithm of the complex investigation of the ethnic realia in the Australian poetic texts is structured. It reveals the criteria that specify the ethnic archetypes and suggests the procedure of the archetypal analysis.

Key words: ethnic realia, ethnic concept, ethnic verbal and poetic image, ethnic archetype, conceptual metaphor

Розмаїття теоретичних тлумачень онтологічної і гносеологічної природи етнореалій, викликане багатоплановістю їх семантико-когнітивної структури, пояснюється постійною увагою науковців до проблеми етноспецифічності, дослідження якої у кожній новій науковій парадигмі не вичерпує її